

DEN NORSKE ATLANTERHAVSKOMITE

THE NORWEGIAN ATLANTIC COMMITTEE

Sikkerhetspolitisk bibliotek

2-2013

HVA SKJER I NORD-KOREA? ASIATISK STABILITET I FARE?

Sverre Lodgaard, seniorforsker ved NUPI

Sverre Lodgaard er seniorforsker ved NUPI. Han leder for tiden to prosjekter: The Arab Spring, Turkey and Iran, og Stable Nuclear Zero is samarbeid med Toda Institute (Hawaii). Hans siste bok, *Nuclear Disarmament and Non-Proliferation. Towards a Nuclear-Weapon-Free World?* ble gitt ut på Routledge i 2011.

Lodgaard var direktør for NUPI i perioden 1997–2007 og direktør for United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR), Geneve 1992-1996.

Utgitt av: The Norwegian Atlantic Committee
Redaktør: Neving Rudskjær
Trykket av: Hegland Trykk AS, Flekkefjord
ISSN: 0802-6602

For mer informasjon, besøk våre internettsider:
www.atlanterhavskomiteen.no

HVA SKJER i NORD-KOREA? Asiatisk stabilitet i fare?

Historikk

Da Sovjetunionen falt sammen og Kina orienterte seg mot USA, Sør-Korea og Russland, ble Nord-Korea overlatt til seg selv. Handelen med Russland forsvant og Kinas markedsøkonomi pekte i alle andre retninger enn Nord-Korea. Kina kunne bare påregnes hvis regimet ble angrepet eller sto på sammenbruddets rand, og Russland ikke engang da.

Kim Il Sung strakte derfor handa ut til sine tradisjonelle fiender – USA, Japan og Sør-Korea – i et forsøk på å bilegge konflikt, utvikle samarbeid og redusere avhengigheten av Kina. Internasjonal politikk var i så kraftig forandring at forholdsregler mot ytterligere kinesiske steg i Nord-Koreas disfavør syntes berettiget. Den nye politikken, som vektla både trusselsreduksjon og militær beredskap, ble oppmuntret av den amerikanske tilbaketrekningen av taktiske atomvåpen fra Sør-Korea i 1991.

Men atomprogrammet kom i veien. Det hadde røtter tilbake til 1960-tallet da sovjetrusserne ga en forskningsreaktor til Kim Il Sungs regime, som de så på med atskillig misbilligelse, men likevel som en alliert. Sammen med sovjetisk opplæring av koreanske vitenskapsmenn og ingeniører ble dette starten på et program som i økende grad ble drevet av koreanerne selv i overenstemmelse med deres selvforsyningspolitikk, kjent som juche-ideologien. På den tida var den økonomiske veksten i nord sterkere enn i sør.

Sikkerhet var viktig alt fra starten. USA plasserte atomvåpen i Sør-Korea i 1957 og øvde med mange ulike atomvåpenbærere. På begynnelsen av 1970-tallet startet sørkoreanerne sitt eget atomvåpenprogram, men USA presset dem til å oppgi det. I 1977 ba Sovjetunionen Nord-Korea ratifisere Ikke-spredningsavtalen (Non-Proliferation Treaty, NPT) som vilkår for å levere lettvannsreaktorer, men ratifikasjonen skjedde ikke før i 1985 og reaktorene uteble. Omtrent samtidig gjenopptok sørkoreanerne sitt atomvåpenprogram. Nok en gang overtalte USA dem til å stoppe, men Nord-Korea gjorde det ikke.

Nord-Korea

Befolkning: 24 720 407 (2013)
Styresett: kommuniststat, enmannsdiktatur
BNP (PPP): 40 milliarder dollar (2011)
BNP per capita: 1800 dollar (2011)
Real vekstrate: 0,8% (2011)
Militær styrke: 1 106 000 soldater
Kringkastet media: ingen uavhengige medier
Leseferdigheter: 99% (totale befolkningen)
Mobiltelefon: 1 million (2011)
Forventet levealder: 69,2 år
Underernæring: 60% av Nordkoreanske barn opplever underernæring som fører til sykdom, veksthemning eller død
Veksthemning: 32 %
Tallene er anslag. Kilder: CIA factbook, IFRC og Think Children

I 1992 gikk alarmen. Da ble Nord-Korea tatt med buksene nede. Sikkerhetskrollavtalen med IAEA hadde nettopp trådt i kraft – om sider – og ved å samle støv fra fjernkontrollstavene i gjenvinningsanlegget i Yongbyon kunne Byrået konstatere at nordkoreanerne hadde gjenvunnet plutonium ikke bare i gramkvantiteter i 1990 slik de selv hevdet, men også i 1989 og 1991. Gjenvinningen ga formodentlig nok plutonium for en bombe eller to og førte til en trøblete og etter hvert dramatisk diplomatisk prosess som brakte USA og Nord-Korea til randen av krig i 1994.

Fortsettelsen er i store trekk kjent. Med president Jimmy Carters hjelp inngikk USA en rammeavtale med Kim Il Sung som falt fra hverandre noen år senere, men som var bygd over en lest som ble fulgt helt til 2012: Avvikling av atomvåpenprogrammet, senere også begrensninger på rakettprogrammet, mot sikkerhetsgarantier, normalisering av forbindelsene med USA og andre land, økonomisk assistanse og en fredsavtale. Fortsatt var det bare våpenhvile mellom partene i Korea-krigen. I 2002 kuttet George Bush alle bånd, hvorpå Kim Jong Il gjorde Nord-Korea til en atommakt ved å produsere nok plutonium for 4–8 bomber og teste en kjernefysisk ladning i 2006. Det førte USA tilbake til forhandlingsbordet noen måneder senere, først bilateralt i Berlin og senere i de såkalte 6-maktsforhandlingene (Kina, USA, Russland, Japan og de to koreanske statene). Etter en periode med betydelig framgang – deaktivering av hele plutoniumprogrammet under internasjonal overvåking – ble samarbeidet brutt igjen våren 2009. Da hadde Sikkerhetsrådet samlet seg om en presidentuttalelse som fordømte en fersk nordkoreansk raketttest, og sanksjoner ble iverksatt mot tre firmaer som drev handel med raketteknologi. Pyongyang reagerte heftig. USA hadde hatt spesialister i atombyen Yongbyon i 18 måneder og IAEA hadde hatt tre inspektører på stedet kontinuerlig: Nå ble alle kastet ut, og en ny atomtest fulgte.

I februar 2012 ble USA og Nord-Korea enige om et utgangspunkt for nye forhandlinger. Nord-Korea forpliktet seg til et moratorium på testing av atomvåpen og langtrekkende raketter, til stans i anrikningsvirksomheten i atombyen Yonbyong og til å la IAEA komme tilbake dit for inspeksjoner. USA lovte 240 000 tonn i matvarehjelp fordelt over ett år. Partene ga imidlertid hver sin presentasjon av hva de var blitt enige om, og på ett viktig punkt skulle oppfatningene vise seg

å være ulike. USA sa de hadde presisert at enhver oppskyting til det ytre rom – av en ballistisk rakett eller en satellitt – ville være brudd på avtalen. Sikkerhetsrådets resolusjoner som forbyr Nord-Korea å teste langtrekkende raketter, omfatter begge deler. Siden det i hovedsak dreier seg om samme teknologi, vil en satellittoppskyting også ha militær verdi. Nord-Korea på sin side sier de presiserte at en planlagt satellittoppskyting ved hundreårsmarkeringen av Kim Il Sung's fødsel måtte holdes utenfor. Den 13. april 2012, da oppskytingen fant sted, gikk derfor overenskomsten fra februar i oppløsning. Oppskytingen var riktignok mislykket og viste at Nord-Korea ikke har noen krigføringsevne over lange avstander, men nettopp derfor kunne man forvente flere tester, som i så fall ville skyve nye forhandlinger ytterligere ut i tid.¹

Det skjedde 12. desember 2012, da en Unha-3-rakett sendte en satellitt ut i verdensrommet. Fortsettelsen ble som i 2009: Først en uttalelse fra Sikkerhetsrådet som fordømte oppskytingen og skjerpet sanksjonene, så en ny atomtest 12. februar 2013, og deretter nok en fordømmelse fra Sikkerhetsrådet og varsel om flere straffetiltak. Med andre ord en velkjent koreografi både fra Nord-Korea og fra Sikkerhetsrådet.

Tidspunktet for atomtesten var valgt med omhu og føyde seg inn i et mønster. Den første testen i 2006 ble gjort på "Columbus Day" – den dagen Columbus kom til Amerika. Den andre i 2009 på "Memorial Day" – den dagen USA hedrer sine falne. Og den tredje kom noen timer før president Obama skulle holde sin tale om rikets tilstand. Adressaten var altså i første rekke USA, som til overmål ble varslet om testen (i likhet med Kina).

Politisk sett er dette Nord-Koreas måte å få USA med på nye samtaler. Amerikanerne vil nødig honorere Nord-Korea for dårlig oppførsel, men ser samtidig at uten forhandlinger og avtaler vokser problemet, for da kjører nordkoreanerne videre med sine atom- og rakettprogrammer uten begrensninger. Ut fra sin situasjon og tenkemåte har de ikke noe bedre valg. Får de ikke sikkerhetsgarantier på diplomatisk vei, må de skaffe seg sikkerhet gjennom atomavskrekking. Det fins ikke noe bedre alternativ.

Nord-Korea er særlig opprørt over reaksjonene på rakettoppskytingene, og kjenner seg særbehandlet. Det har de skjellig grunn til. Mange land tester langtrekkende raketter, og stadig flere skyter opp

satellitter. Det gjør f.eks. Iran og Sør-Korea, som nylig lyktes med å sende opp en satellitt på tredje forsøket uten at Sikkerhetsrådet reagerte spesielt på det. Kjernefysiske prøvesprengninger er imidlertid Nord-Korea alene om. Etter at India og Pakistan testet i 1998, har ingen andre gjort det. De fem anerkjente atommaktene – de fem faste medlemmene av Sikkerhetsrådet – har pålagt seg et forbud mot slike tester. Her bryter Nord-Korea en norm som er viktig i alt arbeid for å hindre spredning av atomvåpen.

Konflikten fikk en ny og alvorligere dreining da Sikkerhetsrådet 7. mars 2013 vedtok nye sanksjoner som reaksjon på atomtesten 12. februar, etter harde forhandlinger mellom USA og Kina. Nord-Korea trakk seg fra våpenhvileavtalen, kuttet den militære kommunikasjonslinjen til Seoul, og brukte et enda mer truende språk enn vanlig. Noe av forklaringen kan være at flere hendelser, som hver for seg pleier å framkalle nordkoreanske reaksjoner, sammenfalt i tid: Sikkerhetsrådets vedtak kom samtidig med koreansk-amerikanske militærøvelser, som nordkoreanerne betrakter som forberedelser for angrep, og kort tid etter innsettelsen av ny president i Seoul. Nord-Korea har hatt for vane å utsette nye sørkoreanske presidenter for fiendtligheter, formodentlig i håp om å "myke dem opp".

Viktigere er det kanskje at Kim Jong Un prøver å konsolidere sin stilling ved å fremstå som en sterk, beslutningsfør og fryktløs leder. Han har dessuten ikke vært alene om å høyne spenningen. Da USA sendte bombefly av typen B-2, som er vanskelig å oppdage på radar, til Sør-Korea for å øve på angrep mot bakkemål, sa han at det eksisterte "krigstilstand" på halvøya (North Korea leadership Watch). B-2 ble brukt i de første angrepsbølgene mot Rest-Jugoslavia, Afghanistan og Irak. For et angstbitersk regime var dette et særlig urovekkende trekk.

Nord-Korea rører på seg under den unge Kim. I en uttalelse primo april 2013 heter det at landet vil utvikle sitt atomarsenal både kvalitativt og kvantitativt, og at det ikke er forhandlingsbart (North Korea Leadership Watch). Plutoniumproduksjonsreaktoren i Yongbyon skal gjenåpnes. Arsenalet kan bare avvikles hvis trusselen mot landet forsvinner. Dette kommer på toppen av en grunnlovsendring i 2012 hvor det står at Nord-Korea er en atombevæpnet stat. Formuleringene er bastante, men kanskje står døra synes fortsatt å stå på gløtt

for begrensninger – hvis trusselbildet endrer seg – om enn til en høyere pris enn før.

Ved å satse på atomavskrekking kan de ressurskrevende konvensjonelle styrkene reduseres og penger overføres til sivil sektor, hvor landbruk og forbruksvarer skal prioriteres. Kim har innført flere markedselementer i økonomien og samkvemmet med Kina har vokst, til tross for sanksjonene. Derfor er det ikke nødvendigvis noen motsetning mellom økt satsing på atomvåpen og bedring av økonomien. Kim Jong Un sier han satser på begge. En reformvennlig politiker er innsatt som statsminister.

Utenrikspolitisk synes tankegangen å være at man kan få USA i tale ved å skape en situasjon som er så farlig at "alle" må skjønne at det ikke kan fortsette slik. Nok en gang prøver de å true seg til forhandlingsbordet. Det har de lyktes med før, men bare tida vil vise om de klarer det på nytt. Satsingen på atomvåpen omtales nå som livslinja for den nordkoreanske staten. Sikkerhetspolitisk er begrunnelsen avskrekking – liksom alle andre atommakter – og innenrikspolitisk er argumentet at kjernefysisk sprengkraft er billigere enn konvensjonelt krutt – også det et velkjent argument fra andre atommakter².

I alt dette ligger det oppspill til ytterligere atomtesting. For å bli en atomvåpenmakt må forholdet mellom ladningenes sprengstyrke og vekt økes. Særlig er det nødvendig å få ned vekta slik at ladningene kan plasseres på raketter. Det må til for å få operative våpen ut av det, og det er tvilsomt om de har kommet så langt. Hvis ikke, må sprengladningene fremføres pr. fly (de er primitive), båt eller bil. Mens de to første testene hadde lav sprengstyrke hadde den siste en styrke i nærheten av Hiroshima-bomben.³

Tolkninger av Nord-Koreas utenrikspolitikk

Hvordan skal Nord-Koreas handlemåte forstås? Hva er siktemålet for den ukonvensjonelle utenrikspolitikken?

De som hevder at målet alltid har vært atomvåpen, kan ikke forklare hvorfor all gjenvinning av plutonium ble stanset i 1991 og ikke ble gjenopptatt før i 2003, heller ikke at den stoppet i 2007 og ble gjenopptatt i 2009 (Sigal 2011). Landet har derfor produsert langt mindre plutonium enn det kunne ha gjort. Siegfried Hecker, tidligere sjef ved Los Alamos og med betydelig fartstid i Nord-Korea, mener at hvis den

kapasiteten landet var i ferd med å etablere rundt 1990 var blitt fullt utnyttet, kunne landet hatt mer enn 100 plutoniumladninger i dag. I stedet har det altså noe sånt som 4–8 (Hecker 2010). Hvis Nord-Korea var bestemt på å bli en atommakt, hvorfor stoppe? Hvorfor måtte det en konfronterende amerikansk politikk som fjernet enhver mulighet for fortsatte samtaler til for å starte en ny gjenvinningskampanje etter 12 års opphold? Utviklingen i 2013 viser imidlertid at prisen for rustningskontroll og nedrustning er høynet. Forhandlingsopptakten vinteren 2012 kan ha vært den siste etter den gamle, velkjente oppskriften.

Andre ser et mønster i at Nord-Korea krever kompensasjon for kriser det selv skaper. I 1994 løste krisen seg i en avtale som skulle gi Nord-Korea to store lettvannsreaktorer til en samlet pris på over fem milliarder dollar. På papiret var det en stor suksess for nordkoreanerne⁴: Til sammenligning fikk Ukraina, Kasakhstan og Hvite-russland, som hadde sovjetiske atomvåpen på sine territorier ved den kalde krigens slutt, samlet mindre enn en tidel for å fjerne dem. Men også i det tilfellet lønte det seg å lage bråk: Fordelingen dem imellom var grovt sagt proporsjonal med hvor mye oppstyr hvert av landene skapte. Og da Nord-Korea testet høsten 2006 kom det som nevnt til nye forhandlinger umiddelbart etterpå, som ga økonomisk kompensasjon, ikke bare på papiret men også i realiteten, om enn mindre enn forespeilet i 1994. Flere provoserende utspill kan tolkes på samme måte.

For det tredje har de samme programmene vært en viktig kilde til hard valuta og barter-handel. Raketteknologi har gått til Pakistan, Myanmar og flere land i Midtøsten, og kjernefysisk teknologi til Libya, trolig til Syria og kanskje til Myanmar. En annen interessant er Iran. Et regime som kjemper for sin overlevelse med ryggen mot veggen, kan tenkes å selge den mest sensitive våpenteknologien bare prisen er rett.

En fjerde tolkning framhever at nordkoreanerne alltid har gjen-gjeldt samarbeid med samarbeid, og når USA har ignorert dem eller brutt inngåtte avtaler har de reagert med nye heftige utspill i kjent nordkoreansk stil. For også amerikanerne har tatt seg friheter. Sommeren 2008 ga flere illustrasjoner. Da hadde USA lovt å stryke Nord-Korea fra lista over stater som støtter terror, men da fristen var

ute og de ikke hadde gjort det, stanset nordkoreanerne nedbyggingen av plutoniumanleggene i Yongbyon slik det var avtalt året før og begynte å bygge dem opp igjen. Litt senere, da USA fjernet dem fra lista likevel, ble nedbyggingen gjenopptatt. Høsten samme år, da USA forsøkte å flytte fram noen verifikasjonsbestemmelser som var avtalt for en senere fase i prosessen, etter press fra sine asiatiske allierte, stanset Nord-Korea nedbyggingen på nytt og forberedte en ny test av den langtrekkende raketten Taepodong 2. Da Sikkerhetsrådet fordømte testen og vedtok nye sanksjoner, svarte Nord-Korea med en ny atomtest. I det internasjonale mediebildet begynner den sekvensen som regel med den nordkoreanske raketttoppskytingen, for mediemessig er Nord-Korea fritt vilt. De fleste journalistene spør "hva har de funnet på igjen nå, da" – også når det er andre som ikke har gjort som avtalt.

Nordkoreanerne har mange uttrykk for prinsippet om like for like: dialog for dialog; styrke mot styrke; en kilevink for en kilevink; sverd mot sverd: en riskake for en riskake. I dette perspektivet blir ikke "kompensasjon for krise" noe de initierer fra grunnen av, men heller et "spin" på reaksjonene når USA ikke samarbeider som forventet.

I spillteorien har gjentatte spill etter prinsippet om like for like en tendens til å bevege seg mot samarbeid. Det er vel og bra så lenge begge parter vet hva det spilles om. Men da Siefrid Hecker besøkte Nord-Korea i november 2010 fikk han se et topp moderne anlegg for anrikning av uran, stort nok til å forsyne en liten lettvannsreaktor som var under bygging. Anlegget var oppført i løpet av et drøyt år, noe som sannsynligvis betyr at Nord-Korea har utviklet anrikningsteknologi gjennom lengre tid andre steder. Ellers ville det ikke vært mulig å lage det på så kort tid. Sporene går tilbake til tida rundt 2000 og kanskje enda tidligere, da det illegale nettverket til pakistanske Qadeer Khan forsynte Nord-Korea med en startpakke som omfattet både første og andre generasjon sentrifuger. Qadeer Khan skal selv ha besøkt Nord-Korea 13 ganger og levert 20 sentrifuger i en startpakke. Ved tusenårsskiftet registrerte amerikansk etterretning innkjøp av relevant utstyr for anrikning.

Tidfestingen er viktig for å forstå den nordkoreanske handlemåten. Mot slutten av 1990-tallet begynte rammeavtalen av 1994 å gå i oppløsning. USA dro beina etter seg. Kongressen var motvillig, og den

fyringsoljen USA var forpliktet til å levere, kom ikke alltid til de avtalte tidspunktene. Dessuten var det mange som trodde at regimet i nord ville falle, liksom så mange andre regimer fra sovjettiden. Nord-Korea stilte krasse krav om lønn til egne arbeidere og amerikansk, ikke sørkoreansk, kjennemerke på reaktorene: Det forsinket også prosessen. Opplegget for avvikling av plutoniumanleggene, eliminering av alt våpenmateriale mot lettvannsreaktorer og normalisering av forbindelsene med omverdenen var i ferd med å grunnstøte. Så da Qadeer Khan tilbød et annet spor, teknologi for anrikning av uran, fant han formodentlig en motivert kunde. Tilbudet kan ha gitt støtet til den virksomheten som Hecker så et resultat av, men er neppe hele forklaringen på den oppsiktsvekkende høye kvaliteten. Kontrollrommet i anrikningsanlegget var på høyde med amerikanske anlegg.

Da George W. Bush inkluderte Nord-Korea i ondskapens akse og kalte Kim Jung Il en pygmé, gikk forhandlingsdøra igjen med et smell. Strek var satt for Kim Il Sung's utenrikspolitiske snuoperasjon. Sønnen brukte det diplomatiske tomrommet som fulgte til å gjøre Nord-Korea til en atomvåpenmakt, godt hjulpet av USAs opptatthet av Irak og Midtøsten. Samtidig fortsatte anrikningsarbeidene.

Med det vi vet i dag var utgangspunktet derfor et annet da det i 2007 kom til en ny avtale om nedbygging av plutoniumanleggene og kompensasjon for dette. Nord-Korea førte fortsatt en politikk om like for like, men i tilbakeblikk er det grunn til å spørre om forhandlingspartnerne ble tatt med på bærtur. Fikk Nord-Korea motytelser for noe de allerede hadde bestemt seg for å gi opp, altså plutoniumprogrammet? Vi vet ikke, men i ettertid kan det virke slik, for reaktoren som produserte plutonium og som ble stanset i 2007 har vært ute av drift i nesten seks år, og det gamle anlegget for produksjon av reaktorbrensel huser nå det nye anrikningsanlegget som Hecker fikk se. I mars/april 2013 ble det besluttet å starte reaktoren igjen, men det vil ta noe sånt som 6-12 måneder før den er operativ, og først om tre år vil landet ha nok plutonium til én bombe til. Nord-Korea har dessuten bare én brenseladning på lager og må antagelig bygge et nytt brenselproduksjonsanlegg for langsiktig drift. Det er derfor uvisst om den annonserte reaktivering er noe mer enn en taktisk markering.

Av dette kan vi begynne å trekke noen konklusjoner. For det første er vi nå inne i det femte året uten forhandlinger og avtaler, og

da vokser problemet: Atomladninger basert på plutonium i perioden 2002–2007 og videreutvikling av anrikningskapasiteten nå. For det andre er ønsket om lettvannsreaktorer genuint. Først prøvde nordkoreanerne å få slike reaktorer fra Sovjetunionen, deretter fra partnerne i rammeavtalen av 1994, og nå prøver de på egen hånd. Det betyr, for det tredje, at de er i ferd med å etablere seg på samme plattform som Iran med et anrikningsprogram som har en fredelig begrunnelse, men som samtidig er våpenrelevant. Forskjellen er at Nord-Korea allerede har et antall bomber med en avskrekkingseffekt som etter manges mening holder fiendene fra livet. Saddam Husseins Irak og Muammar Gaddafis Libya hadde ikke slike våpen og ble angrepet. I dag snakker israelske ledere samme språk når de sier at hvis Iran får atomvåpen er det ikke så mye vi kan gjøre med dem lenger. Og på spørsmål om hvorfor inderne ikke reagerte skarpere på det pakistanskstøttede kommandoraidet i Mumbai, svarer mange at når motstanderen er en atommakt som er klar til å bruke våpnene, tenker man seg om to ganger. Dette er blitt en utbredt tankegang i Asia, og nå fester den seg også i Nord-Korea.

Korean Peninsula

Kinas rolle

Kineserne vil ikke la regimet bryte sammen. Ikke av kjærlighet til en kommunistisk nabo, for juche-ideologien avviser marxist-leninismen og foreskriver økonomisk, kulturell og ideologisk uavhengighet⁵.

Regimet bedriver dessuten en bisarr personkultus rundt Kim-familien og forsøker å legitimere seg som begunstiget av lederens ekstraordinære egenskaper. De fantastiske historiene om deres foretreffelighet skyter så langt over mål at det er vanskelig for oss å skjønne at de kan tjene noe fornuftig formål, men i større eller mindre grad synes indoktrineringen å virke.

Kineserne holder regimet under armene fordi de ikke vil ha amerikanske styrker nærmere inn på seg. Nord-Korea er en buffer. Hvis regimet faller sammen, kan det dessuten skape kaos og flyktningestrømmer som vil koste dem dyrt. De sier ikke nei til enhver tanke om gjenforening, men det må skje i ordnede former som sikrer kinesiske interesser, og der er ikke nordkoreanerne til å stole på: I samtaler med sørkoreanske ledere har de antydnet at det kan stå amerikanske styrker også i et gjenforent Korea – underforstått, fordi det reduserer avhengigheten av Kina.

Kortversjonen er at Kina er Nord-Koreas livslinje. Det er en utakknemlig bær å bære. Kineserne liker regimet like lite som mange andre, og for hver gang de forgjeves advarer Pyongyang mot å teste raketter og atomladninger, taper de ansikt. Da 6-maktsforhandlingene startet, tok de mål av seg til å være oppmann for samtaler og mellommann mellom Nord-Korea og de andre. Men det ble fort klart at deres innsyn i nordkoreansk politikk var svært begrenset og deres innflytelse likedan. Fortsatt ber kineserne om nye møter i Beijing, men deres diplomatiske rolle har bleknet.

Aidan Foster-Carter hevder at kineserne i 2008 tok en strategisk beslutning om å støtte regimet for å unngå kollaps og kaos (Foster-Carter 2013). I 2010 nektet de å kritisere Nord-Korea for torpederingen av den sørkoreanske korvetten Cheonan og beskytningen av øya Yeonpyeong i Det gule hav. Dette har brakt dem på kant med internasjonale regler, normer og standarder og satt dem på harde tålmodighetsprøver. Det har smertet, og i flere omganger har de trappet opp kritikken av Nord-Korea og stemt for Sikkerhetsrådets resolusjoner der de tidligere avsto. Men i hovedsak er politikken fortsatt den samme. Xi Jinping har gitt klart uttrykk for støtte til naboen i nord, og det økonomiske samkvemmet har utviklet seg raskt.

I perioden 2007–2011 ble handelen mellom de to landene tredoblet, og Nord-Koreas eksport til Kina – for det meste mineraler – ble

firedoblet. I 2012 økte handelen med 60 prosent. Flere nordkoreanere har fått lisens til å drive handel med Kina, og andre knytter seg opp til lisenshaverne for en passende penge, dvs. gjennom korrupsjon. To hundre kinesiske firmaer har investert i Nord-Korea, hovedsakelig i gruvedrift. To nye økonomiske soner er etablert, en av dem i det nordøstlige Nord-Korea hvor Asias nordligste isfrie havn ligger (Rason). Nye veier knytter den kinesiske innlandsprovinsen Heilongjiang til denne havna. En annen knytter den nordkoreanske byen Sinuiju til den blomstrende kinesiske havnebyen Dandong. I oktober 2012 kom 6000 forretningsfolk fra 20 land til en kinesisk- nordkoreansk messe i denne byen hvor mer enn 200 samarbeidsprosjekter ble avtalt (ifølge China Daily, her som angitt i Foster-Carter 2013).

Mot slutten av sin regjeringstid var Kim Jong II i Kina tre ganger i løpet av et drøyt år, bl.a. for å vinne aksept for tronfølgeren Kim Jong Un. Kineserne tok sønnen med til ett av sine mange dynamiske vekstområder. De siste årene har det vært en moderat vekst i Nord-Korea, med visse tilbakeslag som under valutareformen primo 2010. Flere markedselementer er innført – på forsiktig vis. Privat handel og privat produksjon har kastet av seg og forbruksvarene er blitt flere. Noe gjennombrudd er det ikke snakk om verken for markedsøkonomi eller vekst, og det meldes om fortsatt feilernæring på vårparten. Men interessant nok gikk kornimporten i 2012 ned med 27 prosent (Yonhap 2013). Årsaken synes å være at Nord-Korea dekker mer av behovet selv.

I 2012 besøkte 180 000 nordkoreanere Kina legalt, 44 prosent for å jobbe der og 31 prosent i forretningsøyemed (The Daily NK 2013).⁶ Her som andre steder innebærer markedselementene at noen blir mye rikere enn andre: En vellykket forretningsmann kan for eksempel eie en bil og reise på ferie til Kina. Kineserne har vært på vakt overfor donoravhengighet og prøvd å sette det økonomiske samkvemmet på en forretningsmessig basis. Der er Nord-Korea på bølgelengde, for avhengigheten av Kina er beklemmende. Av samme grunn er det viktig å få Sør-Korea og andre på banen igjen.

Kim Jong-Un vil høyne levestandarden. Det har han sagt mange ganger. Mange byråkrater er sendt til Kina for å studere næringsliv og offentlig administrasjon. Hvis han konsoliderer sin posisjon og vinner legitimitet blant de militære gjennom vellykkede rakett- og

atomtester, kan han kanskje trimme det enorme forsvarsbudsjettet og fortsette på reformveien. Slik sett behøver det ikke å være noen motsetning mellom det han gjør på den militære arenaen, hvor han går i farens fotspor og reproducerer samme koreografi, og det han sier han har som økonomisk ambisjon.

Mye av dette er imidlertid uvist. I verdens mest lukkede land er det svært vanskelig å lese intensjoner. Velbegrunnede konklusjoner kan vi bare trekke fra observasjoner av konkret adferd, i hovedsak den utenrikspolitiske handlemåten.

Virkninger for internasjonal politikk i Øst-Asia

Handelen med Russland er tilnærmet null. Russiske selskaper er totalt uinteressert i nordkoreansk kull, jern og andre mineraler. De bruker noe koreansk arbeidskraft på sin side av grensa, men setter ikke ut noe produksjon til Nord-Korea slik kineserne gjør. Under Kim Jong IIs siste møte med Medvedev i 2011 ble det inngått avtaler – i realiteten intensjonsavtaler – om en gassrørledning fra Sibir via Nord- til Sør-Korea og en tilkobling til den transsibirske jernbanen. Arbeidene er ikke startet så det gjenstår å se om ledningen blir bygget, men alle involverte parter kan tjene på den. En annen mulighet som åpner seg er bruk av nordkoreanske havner for transport til og fra Europa via Nordøstpassasjen og Polhavet, for eksempel gjennom havna i Rason. Det politiske forholdet er korrekt, men ganske innholdsløst.

Sør-Korea svinger i sin holdning til brødrene i nord. Solskinnspolitikken ved inngangen til dette århundret ble belønnet med Nobels fredspris, men fikk det glatte lag av George Bush. Under president Lee har forholdet vært bistert, og senkingen av Cheonan og beskytningen av Yeonpyeong høynet spenningen. Før hun tiltrådte varslet president Park Geun-Hye en mer samarbeidsorientert politikk igjen, men de siste nordkoreanske utspillene gjør fortsettelsen uviss.

Hendelser har det vært mange av. USAs Congressional Research Service har listet over 150 i perioden 1950-2007 (CRS Report for Congress , Order Code RL 30004). En del kan skyldes uklare eller omstridte grenseoppganger til sjøs og tilfeldigheter kan aldri utelukkes, men for å si det med Clausewitz: Det meste er antagelig en fortsettelse av politikken med andre midler. Hendelsesforløpene har ofte

vært vanskelig å rekonstruere, men som regel er det den svake part som ikke har så mye å spille på som tyr til slike midler.

Etter senkningen av Cheonan brøt Sør-Korea alle økonomiske forbindelser med Nord unntatt industriparken Kaesong, som gir Nord-Korea en kjærkommen årlig inntekt i hard valuta. Når Sør-Korea lot denne virksomheten fortsette, var det av hensyn til stabiliteten på halvøya og fordi parken er et brohode for markedsreformer som eventuelt kan spre seg og eksponere nordkoreanere for nye arbeids- og organisasjonsformer. I april 2013 stengte Nord-Korea grensen for trafikk inn i sonen. Det har de også gjort tidligere i samband med store militærøvelser i sør, men åpnet den igjen etter at øvelsene er avsluttet.

Sør-Korea har én felles historisk interesse med Japan: Hundrevis av japanere og koreanere har blitt kidnappet av Nord-Korea for å bistå i språkopplæring og utdanning av agenter. Japan har haket seg opp på det og gjort det til et kardinalspørsmål å klarlegge disse menneskenes skjebne. Sør-Korea har valgt en lavere profil. I alt annet er historien, dvs. den japanske okkupasjonshistorien, fortsatt en stor belastning for forholdet mellom dem. De utveksler informasjon om dette og hint, men sørkoreanerne er raske til å understreke at dette er 99 skritt fra en militær allianse. Begge er alliert med USA, men på samme lag bare via USA. Historiens skygger strekker seg mye lenger enn den tyske okkupasjonen gjorde i Norge. Tyskernes framferd var da også ganske eksemplarisk sammenlignet med den japanske i Korea.

For USA er alliansene med Japan og Sør-Korea grunnleggende for hele Asia-strategien. Politikken overfor Nord-Korea er bare en begrenset del av den. Forholdet til Kina er hovedsaken, og den amerikanske geopolitikken er lett å forstå. Det er som i det britiske imperiet: Det er land nummer to – det landet som ligger nærmest opp til hegemonen i det internasjonale makthierarkiet og som kan komme til å konkurrere om førsteplassen – som er problemet, utfordringen og eventuelt fienden. Andre stater følger oppmerksomt med i rivaliseringen, og mønsteret er at tilfredse land slutter opp om hegemonen, mens utilfredse heller tar parti for utfordrerens.

For USA er det Kina som er land nummer to, og Japan og Sør-Korea er om ikke tilfredse, så relativt komfortable i sitt kompaniskap med hegemonen. Australia inngår i samme USA-ledede formasjon. Det

trilaterale samarbeidet mellom USA, Japan og Australia er styrket, og Japan og Australia har undertegnet en felleserklæring om sikkerhets-samarbeid. En atomavtale mellom USA og India ble inngått i 2008, og fjernet sanksjonene mot India etter prøvesprengningene i 1974 og 1998. Denne avtalen har et geopolitisk potensial av samme art, og i 2007 holdt USA, Japan og India for første gang en felles militær øvelse. Kanskje kan Vietnams problematiske forhold til Kina utnyttes for samme formål.

Kina øver geopolitisk motvekt gjennom sitt voksende militære fotavtrykk i regionen, gjennom samarbeid med Pakistan, og ved å etablere støttepunkter langs forsyningsleden fra Midtøsten. De kontrer også på en annen måte. Ved årtusenskiftet, da den kinesiske utenriksministeren ba Madeleine Albright om å karakterisere amerikansk utenrikspolitikk i ett ord, sa hun "leadership". Da hun returnerte spørsmålet sa kineseren "partnership". Kineserne prøver å dempe uroen over sin egen vekst ved å dyrke samarbeid til gjensidig nytte – harmoni er et ord som ofte brukes. David Kang viser i en godt dokumentert analyse at de har vært ganske framgangsrike i så måte (Kang 2007). De mindre landene i Sørøst-Asia samarbeider mer og mer med Kina uten å bryte båndene til USA, ikke fordi de er redde for Kina, men fordi det er i deres egen beste interesse. De vegrer seg mot "balancing" og er ikke besjelet av "bandwagoning". Kang mener at mange IP-teorier bidrar til å forklare det som skjer – realisme, internasjonal liberalisme og konstruktivisme – men ikke maktbalanseteori, som i hans øyne er et mer spesifikt europeisk tankegods.

I denne konteksten, hvor hegemonen og utfordreren føler hverandre på tennene, og makt møtes med motmakt både av samme og ulikt slag, kan det atombesittende, stalinistiske og provoserende regimet i Pyongyang brukes til å styrke demningen mot Kina. Når det manes til samordning mot Nord-Korea skal det ikke alltid tas bokstavelig, for de konkrete tiltakene kan være vel så viktig med tanke på Kina. Med andre ord: Når man sier Nord-Korea, mener man tidvis Kina. Dette gjelder særlig samarbeid om rakettforsvar, og bekreftes av reaksjonene på rakettoppskytingene og atomtestene. Sør-Korea har tidligere avvist henvendelser om å delta i det amerikanske rakettforsvarsprogrammet, blant annet for ikke å provosere Kina, men det er større interesse for det nå (Soon-hyuk 2012).⁷ Japan har lenge

samarbeidet nært med USA på dette feltet. I sin tale om rikets tilstand 12. februar 2013 understreket president Obama betydningen av å bygge ut rakettforsvaret som reaksjon på den nordkoreanske atomtesten samme dag.

Én ting er derfor at når USA går sakte og det drøyer med nye samtaler, vokser det nordkoreanske atomprogrammet og i den forstand det nordkoreanske problemet. En annen er at så lenge konflikten er uløst og manifestasjonene plagsomme, er det lettere å begrunne tiltak som er relevante mot Kina. Det er som med stasjoneringen av ABM-systemer i Alaska og California, angivelig med adresse Nord-Korea: Kineserne føler seg også truet, med rette, og treffer mottiltak.

I verste fall fører den nordkoreanske atomopprustningen til at Japan og Sør-Korea skaffer seg sine egne atomvåpen. Japan har mye spaltbart materiale lagret på sitt territorium og har de tekniske og industrielle forutsetningene for å bli en stor atommakt på kort tid, om de skulle ønske det. Sør-Korea er langt på vei i samme posisjon og har tidligere gjort forsøk på å krysse terskelen, men er holdt tilbake av USA. USA har forsikret begge om at sikkerhetsgarantien gjelder, dvs. at USA er rede til å forsvare dem med atomvåpen, om nødvendig. Ikke bare ved å gjengjelde et atomangrep, men også som en mulig reaksjon på et konvensjonelt angrep. Det var dette – mer enn noe annet – som fikk Obama til å avstå fra en omlegging av amerikansk politikk til ikke-første-bruk av atomvåpen. Hans *Nuclear Posture Review* av 2010 stoppet hakket før – med nye negative sikkerhetsgarantier for ikke-atomvåpenstater som etterlever sine forpliktelser i henhold til NPT – og med den tilføyelse at USA vil arbeide for å etablere de objektive forutsetningene for en overgang til ikke-første bruk (Nuclear Posture Review Report 2010).

Faren for reaktiv spredning har vært mye diskutert over årene, men etter at NPT trådte i kraft i 1970 har slike kjedereaksjoner aldri funnet sted (CNAS 2013). Sannsynligheten for at Japan og Sør-Korea skal bli atomvåpenstater er heller ikke stor, men utfordringen fra Nord-Korea kan få dem til å treffe nye tiltak som bringer dem nærmere terskelen. Både USA og Kina vil følge nøye med på dette. Så langt har USA holdt sine allierte i et sterkt grep, mens Kina ikke har greid å bremse Nord-Korea.

Samme mønster eller politisk linjeskift?

I februar 1992 gjorde Nord og Sør en avtale om å arbeide for en atomvåpenfri halvøy uten gjenvinnings- og anrikningsanlegg. Fra et spredningssynspunkt er det slike anlegg som er de mest sensitive delene av det kjernefysiske kretsløpet. Ambisjonen ble gjentatt under fredsprisvinner Kim Dae-Jungs besøk i Pyongyang i 2000, og nedrustning til null ble skrevet inn i prinsippavtalen fra 6-maktsforhandlingene i 2005 og gjentatt i 2007⁸. Nord-Korea er derfor forskjellig fra de tre andre statene som står utenfor NPT – Israel, India og Pakistan. Ingen av dem har påtatt seg noen nedrustningsforpliktelse, og det er ingenting som tyder på at de vil avvikle sine arseneraler raskere enn noen av de fem anerkjente atommaktenes.

Er det fortsatt mulig å få Nord-Korea til å nedruste? Hva sier erfaringene?

For det første har forhandlinger og avtaler gitt uttelling, både i perioden 1994–2003 og i perioden 2007–2009. Rammeavtalen av 1994 bremsset plutoniumprogrammet, og det var først da implementeringen skled ut og forsinkelsene tiltok at Nord-Korea gjenopptok sin interesse for uranariking ved hjelp av Qadeer Khans illegale nettverk⁹. I perioden 2007–2009 ble plutoniuminstallasjonene bygd ned slik at det ville ta nesten et år å sette dem i drift igjen. Tolv deaktiveringstiltak var avtalt, og nesten alle ble gjennomført (Hill 2000).

For det andre har isolasjon og straffetiltak aldri gitt uttelling. I perioden 2002–2006, da president Bush hadde trukket seg fra rammeavtalen og slått døra igjen for samtaler, begynte Nord-Korea å produsere kjernefysiske sprengladninger, og det var da de gjennomførte den første kjernefysiske testen. Etter 2009 har de skutt opp langtrekkende raketter og gjennomført to atomtester til. De har ikke hatt noe bedre valg: Hadde de holdt seg i ro, ville ikke omverdenen hatt noe problem å bekymre seg for eller gjøre noe med. Det ville blitt oppfattet som bekreftelse på at tiltakene fungerte, og Nord-Korea ville forblitt isolert. Landet vil imidlertid ut av isolasjonen, få økonomisk assistanse, garantier for sin sikkerhet og en fredsavtale, og de har brukt rakett- og atomprogrammet som brekkstang for å få det til. De lyktes med å få i stand forhandlinger om dette i 1993–1994 og 2006–2007, men ikke i 2009. Det gjenstår å se hva de nye forsøkene vinteren 2013 fører til.

For det tredje har forhandlinger etter oppskriften "steg for steg, basert på gjensidighet", aldri vært prøvd systematisk¹⁰. Clinton dro beina etter seg, og Bush-administrasjonen var dypt splittet i synet på hva som burde gjøres. Fire dager etter at utenriksdepartementets Christopher Hill undertegnet prinsippavtalen av 2005, innførte en annen del av den amerikanske administrasjonen nye sanksjoner mot Nord-Korea. Den nordkoreanske forhandlingslederen sa det var vanskelig å forholde seg til en slik administrasjon, for den var "dys-funksjonell" (Kim Gye Gwan 2006).¹¹ Obama har ennå ikke kommet til forhandlingsbordet, men har fortsatt sjansen til å bli den første amerikanske presidenten som praktiserer like for like, dvs. samarbeid for samarbeid.

For det fjerde er det bare gjennom forhandlinger man kan finne ut om Nord-Korea er villig til å nedruste, og hvor langt de i så fall er rede til å gå. Spørsmålet er ikke dikotomt – avrustning eller ikke. En serie mindre radikale tiltak er også vel verdt å forfølge: Stans i produksjonen av våpenmateriale (ingen flere våpen), ingen flere atomtester (ingen forbedrede våpen), forbud mot testing av langtrekkende raketter, og forbud mot eksport av raket- og atom-teknologi. Horisontal spredning ut av Nord-Korea er minst like bekymringsfullt som vertikal spredning i Nord-Korea. Som motytelse for normalisering og økonomisk assistanse kan de kanskje overtales til det første om ikke til alt det andre. Prisen kan bli høy, men kan likevel være verdt det.

Men har ikke atomprogrammet nå kommet så langt at det ikke lar seg reversere? Tyder ikke de siste signalene på et politisk linjeskift?

Da Nord-Korea erklærte seg som atommakt ved å teste, ble det vanskeligere å skru klokka tilbake. Det er blitt vanskeligere også fordi overgangen fra plutoniumsporet til uransporet gir programmet en fredelig begrunnelse som det ikke hadde før. Det som sitter lengst inne er eliminering av de våpnene som er ferdig bygd. Nord-Korea ligner mye på Israel, som sier de kan tenke seg en atomvåpenfri sone i Midtøsten etter at det er etablert varig og pålitelig fred der, nærmest som et siste ledd. Også Øst-Asia er fullt av konflikter som er vanskelige å løse.

Så sent som i februar 2012 forpliktet Nord-Korea seg til et moratorium på atom- og rakettpøver og til å suspendere anrikingsvirksomheten i Yongbyon som opptakt til forhandlinger. Med den

mislykkede satellittoppskytingen i april gikk imidlertid initiativet av sporet. I januar 2013 sa de at forhandlinger om atomnedrustning ikke lenger er mulig, og at de ikke vil nedruste med mindre alle andre atommakter gjør det samme. Nå gis atomopprustningen også en nasjonaløkonomisk begrunnelse.

Er ikke alt dette uttrykk for at de har gitt opp forhandlingsveien og bestemt seg for å bli en atomvåpenmakt, punktum? Eller at de heretter vil forhandle om andre spørsmål – en ny våpenhvileavtale, en fredsavtale som gir staten anerkjennelse, nedbygging av sanksjonene, gjenopptakelse av Kim Il Sung's forsøk på forsoning med nabolandene fra begynnelsen av 1990-tallet, og kanskje – på marginen – forpliktelser om ikke å selge atom- og raketeknologi til andre?

Om ikke alle forhandlingsmulighetene er uttømt, er det mange som mener 6-maktsforhandlingene har kommet til veis ende. Forslagene om en atomvåpenfri sone i området har derfor fått ny aktualitet. I første omgang kan sonen omfatte Japan, Sør-Korea og kanskje Mongolia og Canada, og med en stående invitasjon til Nord-Korea, som trenger tid til å kvalifisere seg for medlemskap. Enten kan man vente med å knytte Nord-Korea til sonen til atomprogrammet er utviklet, eller så kan man bruke samme formel som i Tlatelolco-avtalen for Latin-Amerika. Den innebærer at soneavtalen ikke trår i kraft før alle har ratifisert, men at signatarmaktene kan sette dette vilkåret til side slik at avtalen trer i kraft for dem selv. Nord-Korea kan gjøre det når det er rede, men innen en bestemt frist, sånn at de andre kan trekke seg ut hvis fristen ikke etterleves (Hayes og Tanter 2012).

Spredningspresset i regionen er ikke bare knyttet til Nord-Korea, men også til Japan og Sør-Korea. En slik ordning kan derfor dempe spenningen i regionen, og samtidig sette et forventningspress på Nord-Korea om kjernefysisk nedrustning. Siktemålet er å skape en strategisk ramme for håndtering av sprednings-spørsmålene i regionen, som i første rekke er diktert av regionens behov og ikke bare Nord-Koreas. Atomkraftene må forplikte seg til å respektere sonen og ikke bruke eller true med å bruke atomvåpen mot medlemslandene, slik som i andre sonesammenhenger. Den forpliktelsen blir ikke gjeldende for Nord-Korea før landet har rustet ned og sluttet seg til avtalen.

I et beslektet resonnement skisseres en bredere politisk ramme rundt soneordningen (Halperin 2012). Utgangspunktet er at Nord-Korea ikke må aksepteres som atomvåpenstat, for omkostningene i form av japansk og sør-koreansk opprustning kan bli for store. Derfor avvises oppdemningspolitikk og tiltak som bare forsøker å begrense trusselen fra nord. Nord-Korea er fortsatt interessert i bilaterale samtaler med USA (og tidvis med Sør-Korea), og denne interessen bør brukes til å forhandle en omfattende avtale om fred og sikkerhet i Nordøst-Asia.

Elementene i en slik ordning kan være en fredsavtale mellom de koreanske statene, et permanent råd for sikkerhetspolitiske spørsmål, gjensidige forsikringer om ikke-fiendtlige hensikter, assistanse til utnyttelse av atomenergi for fredelige formål og avvikling av sanksjonene. Den militære slagkraften opprettholdes til avtalen er på plass. Sanksjonene likedan. I denne rammen inngår så en atomvåpenfri sone med omtrent samme form og innhold som nevnt ovenfor.

Det er åpenbart at den politikken som har vært ført til nå, ikke er god nok. Når man ikke vet bedre, tyr man ofte til internasjonale sanksjoner for å vise at man gjør noe. 6-maktsforhandlingene i Beijing begynner å ligne og mange mener de er utsiktsløse. Men at Nord-Korea vil ha samtaler med USA, er det liten tvil om. Tidspunktet for den siste atomtesten – samme dag som Obama holdt sin tale om rikets tilstand – og det faktum at USA (og Kina) ble varslet på forhånd, er ikke til å ta feil av. Heller ikke begivenhetene i mars-april. De foretrekker bilaterale samtaler med USA framfor 6-maktsforhandlinger både for å redusere avhengigheten av Kina og fordi det gir status.

Om det likevel blir nye 6-maktsforhandlinger i Beijing, ligger mulighetene i en systematisk praktisering av oppskriften fra 2005: Steg for steg, basert på gjensidighet. Første halvår 2013 kommer nye lederskap på plass både i Kina, USA, Sør-Korea og Japan, og de vil sikkert gjennomgå og revurdere politikken overfor Nord-Korea. Slikt tar tid, for de tre sistnevnte skal også koordinere sin politikk og konsultere Kina.

Regimekollaps og gjenforening

I alt dette ligger det en kime til to store politiske omveltninger. For det første er ikke det nordkoreanske regimet evigvarende. Det er lenge siden den franske filosofen Alexis de Tocqueville noterte at

et ret diktatur er en styreform som lar seg opprettholde over lang tid mens halvdiktaturet – når man begynner å løsne på tøylene – er en vanskelig styreform å mestre (de Tocqueville 1988). I en globaliserende verden er også diktaturene kommet i spill, så det nordkoreanske problemet kan naturligvis forsvinne på den måten, og våpnene med regimet.

For det andre kan de koreanske statene bli gjenforent. Nasjonalfølelsen, følelsen av å tilhøre samme folk, er en sterk kraft. Den kan stilles på sidelinja i flere generasjoner, men likevel rykke inn mot begivenhetenes sentrum og kreve sin rett når muligheten byr seg. Det er nok å minne om den tyske gjenforeningen, som de fleste så bort fra helt til det skjedde.

I Øst-Asia er det imidlertid ingen som vil ha gjenforening på samme spontane måte som i Tyskland. Kina sitter med nøkkelen. Og hvis Kina er den dominerende kraften i regionen den dagen det blir aktuelt, vil ikke lederne stole like mye på andre land som Gorbatsjov gjorde etter den tyske gjenforeningen, da NATO etter hvert gikk øst-over. Kina vil kreve et gjenforent Korea uten amerikanske styrker og atomvåpen, og forsikre seg om det.

Problemet kan altså bli løst på den ene eller den andre av disse måtene. De henger sammen med hverandre, men tilhører en uviss framtid. I mellomtida er det forhandlingsveien som gjelder, for uten forhandlinger og avtaler vokser problemet. Det fins ingen militær løsning på det.

Litteratur

CRS Report for Congress: *North Korean Provocative Actions 1950-2007* (Order Code RL 30004).

CNAS (2013), tilgjengelig på <http://www.cnas.org/atomickingdom>

de Tocqueville, Alexis (1988) *Det Gamle Regime og revolusjonen*, med etterord av Jens A. Christophersen. Oslo: Aschehoug.

Foster-Carter, Aidan (2013) Rousing rocket. North Korea tests China's new leadership. *Jane's Intelligence Review*, February 2013.

Gye Gwan Kim (2006) til Selig Harrison, se North Korea: a Nuclear Threat, *Newsweek International*, 16. Oktober, 2006.

Halperin, Morton (2012) Promoting Security in Northeast Asia: A New Approach. Presented for discussion at a workshop on *A New Approach to Security in Northeast Asia: Breaking the Gridlock*. Nautilus Institute, Wilson Center, Washington, DC, October 9-10, 2012.

Hayes, Peter & Richard Tanter (2012) *Key Elements of Northeast Asia Nuclear-Weapons Free Zone*. Nautilus Institute, September 26, 2012.

Hecker, Siegfried (2010) Lessons Learned from the North Korea Nuclear Crisis. *Daedalus*, Winter, 2010.

Hill, Christopher på pressekonferanse i Japan National Press Club, Tokyo, tilgjengelig på <http://merln.ndu.edu/archivepdf/northkorea/state95608.pdf>

Kang, David (2007) *China Rising: Pace, Power and Order in East Asia*. New York: Columbia University Press.

Lee Soon-hyuk (2012) South Korea could join US missile defense plan. Tests by Pyongyang could push Seoul closer into American defense system, *The Hankyoreh* (Sørkoreansk dagsavis), 16.april 2012.

North Korea Leadership Watch, <http://nkleadershipwatch.wordpress.com> (sist besøkt 2. april 2013)

Nuclear Posture Review Report (2010), US Department of Defense, April 2010

Sigal, Leon (2011) How to bring North Korea back to the NPT. I Olav Njølstad (red.) *Nuclear Proliferation and International Order*. London: Routledge.

The Daily NK (2013). Oppslag 18. januar 2013.

Yonhap (Seoul) (2013) DPRK imports of grain/food from China drop, 22. januar 2013.

Notes

1. Sekvensen den gangen var en rakett-test i april 2009, så en presidentuttalelse fra FNs sikkerhetsråd som fordømte den, deretter en kjernefysisk test og til slutt en Sikkerhetsrådsresolusjon som innførte nye sanksjoner.
2. Men da har man holdt kort- og langsiktige miljøkonsekvenser av atomvåpenproduksjonen utenfor regnestykkene.
3. De to første hadde en sprengstyrke på ca. 1. kt og 2-6 kt. Hiroshima-bomben hadde en sprengkraft på 12,5 kt. De fleste estimatene for den tredje testen ligger noe lavere enn Hiroshima-bomben, men noen også høyere.
4. Da Bush-administrasjonen annullerte avtalen åtte år senere, var bare 30 prosent av det første reaktorbygget ferdig.
5. Essensen i juche-ideologien er evne til å opptre uavhengig, uten innblanding fra andre. Opprinnelig ble den framstilt som en kreativ anvendelse av marxismen-leninismen i nordkoreansk nasjonal kontekst. Men regimet har flere ganger omtolket den slik at den passer med skiftende interesser og behov.
6. The Daily NK er en nettavis som fokuserer på saker relatert til Nord-Korea. Nettstedet drives av nordkoreanske avhoppere til Sør-Korea og rapporterer daglig om forholdene i Nord-Korea ved hjelp av et nettverk av informanter i landet.
7. Hankyoreh har profilert seg som et uavhengig, venstreorientert og nasjonalistisk alternativ til dominerende aviser som kritiseres for å være for mye pro-business og pro-USA, og for lite interessert i gjenforening.
8. Avtalen fra 2007 sier ikke eksplisitt at atomvåpnene skal fjernes, men dette er den amerikanske tolkningen.
9. Nord-Korea fortalte USA, tidlig på 1990-tallet, at det hadde arbeidet med anrikningsteknologi, men lagt det til side.
10. Denne framgangsmåten ble avtalt i 2005. «The six parties agreed to take coordinated steps...in a phased manner in line with the principle of 'commitment for commitment, action for action'», The Joint Statement of the Fourth Round of the Six Party Talks", PIR Center, Moskva: www.pircenter.org/data/resources/JointStat191905.pdf.
11. "Hvordan kan dere vente at vi vil gå tilbake til forhandlingene når det er klart at din administrasjon er paralyisert av splittelse mellom de som hater oss og de som vil forhandle seriøst? Mens vi var engasjert i en slik lang dialog i fjor, planla man på din side sanksjoner...Vi har konkludert at din administrasjon er dysfunksjonell».

Previous publications in this series:

- 1-2013 Engaging with Islamists: A new agenda for the policy community *Mona Kanwal Sheikh*
- 3-2012 US Shale Oil Revolution and the geopolitics of Oil *Trygve Refvem*
- 2-2012 NATO's influence in the near abroad *Oktaý Bingöl*
- 1-2012 Ungarn – alene og miskjent *Jahn Otto Johansen*
- 4-2011 Conflict or Coincidence of Interest of Main Oil and Gas Importing, Exporting and Transit Countries *Liana Jervalidze*
- 3-2011 Breaking down the remaining walls *Alister Miskimmon*
- 2-2011 Russia in NATO *Charles A. Kupchan*
- 1-2011 Bringing War Home—The use of Provincial Reconstruction Teams by Norway and Denmark to construct strategic narratives for their domestic audiences *Ida Dommersnes*
- 5-2010 Sjøforsvarets historie 1960-2010—En kortversjon *Roald Gjelsten*
- 4-2010 The Tragedy of small power politics *Asle Toje*
- 3-2010 Integrasjon med grenser eller grenseløs integrasjon? *Bjørn Innset*
- 2-2010 Reconciling the nuclear renaissance with disarmament *Alex Bolfrass and Kelsey Hartigan*
- 1-2010 Approaching the comprehensive approach *Dag Kristiansen*
- 3-2009 Turkish Neo-Ottomanism: A turn to the Middle East? *Einar Wigén*
- 2-2009 20 år etter muren *Jahn Otto Johansen*
- 1-2009 Between Reluctance and Necessity: The Utility of Military force in Humanitarian and Development Operations *Robert Egnell*
- 5-2008 Civil-military relations: No Room for Humanitarianism in comprehensive approaches *Stephen Cornish and Marit Glad*
- 4-2008 Tsjekkoslovakia—40 år etter *Jahn Otto Johansen*
- 3-2008 NATO—Moldova/Israel/Ukraine *Dr. Gabanyi, Dr. Kogan, Dr. Begma & Igor Taburets*
- 2-2008 Hearts, minds and guns: the Role of the Armed Forces in the 26st Century *UK Chief of Defence Staff, Air Chief Marshal Sir Jock Stirrup*
- 1-2008 Krav til fremtidens forsvar sett fra unge offiserers ståsted *Tomas Bakke, Kadett Krigsskolen*
- 7-2007 Threats to Progress of Democracy and Long Term Stability in Georgia *Liana Jervalidze*
- 6-2007 Militærmarkens særtrekk i moderne konflikter *Div. forfattere*
- 5-2007 Norge i et Sikkerhetspolitisk Dilemma *Asle Toje*
- 5-2007 EU-staters varierende bidragsvilje til militær intervensjon *Rolf Magnus Holden*
- 4-2007 Defence as the Best Offence? Missile Defences and Nuclear Non-proliferation *Lars Van Dassen and Morten Bremer Mæzli*
- 3-2007 Putins Russland—Partner eller utfordrer? *Jahn Otto Johansen*
- 2-2007 Energy and Identity—Readings of Shtokman and NEPG *Jakub M. Godzimirski*
- 1-2007 NATO and the Dialouge of Civilisations *Christopher Cooker*
- 1-2007 NATO planlegger å være relevant—også i fremtiden *Ivar Engan*
- 7-2006 Putins Russland og utenverdenen *Jahn Otto Johansen*
- 6-2006 Ungarn 1956—Et 50-årsminne *Jahn Otto Johansen*
- 5-2006 NATO foran toppmøtet i Riga *Ambassadør Kai Eide*
- 4-2006 Russian energy policy and its challenge to western policy makers *Keith Smith*
- 4-2006 Oil and gas in The High North—A perspective from Norway *Ole Gunnar Austvik*
- 2-2006 EUs sikkerhetspolitiske rolle i internasjonal politikk *Jan Erik Grindheim*
- 1-2006 Fra "Kursk" til "Priz": Ubåtredning som internasjonal samarbeidsområde *Kristian Åtland*
- 9-2005 Nordisk sikkerhet *Tønne Huitfeldt*
- 8-2005 NATO going global or almost
The Current Revolution in the Nature of Conflict
The Fiftieth Anniversary of the Norwegian Atlantic Committee. *Alv Jakob Fostervoll, Jamie Shea, Chris Donnelly*
- 7-2005 Galileo—et europeisk globalt navigasjonssystem *Hans Morten Synstnes*
- 6-2005 Coming home to Europe? Central and Eastern Europe in EU and NATO
Eastern Europe's silent revolution *Jahn Otto Johansen og Nils Morten Udgaard*

- 5-2005 Det tyske eksperiment *Jahn Otto Johansen*
- 4-2005 The naval Dilemma of the early 26st Century *Hans Olav Stensli*
- 3-2005 What are the strategic challenges faced by Norway in the years to come?
In the new types of conflict we face, how to define and defend humanitarian space?
The Norwegian Atlantic Committee's 40th annual Leangkollen Conference. the Nobel Institute. *Jørgen Kosmo and Jonas Gahr Støre*
- 2-2005 The New Geopolitics of the North? *Jakub M. Godzimirski*
- 1-2005 "Global Partnership", russiske ubåter og brukt kjernebrensel – internasjonal koordinering av oppgaver og bidrag
Christina Chuen og Ole Reistad
- 6-2004 Oljens geopolittikk og krigene ved Persiagulfen *Ole Gunnar Austvik*
- 5-2004 Coping with Vulnerabilities and the Modern society *Jan Hovden*
- 4-2004 Forsvarsperspektiver i nord *Jørgen Berggrav*
- 3-2004 NATO og de transatlantiske motsetninger
-Kortsiktige og langsiktige perspektiver *Jahn Otto Johansen*
- 2-2004 The Role of a Humanitarian Organization in an International Security Operation -
a Basis for Cooperation or a Basis for Separation? *Jonas Gahr Støre*
- 1-2004 If Effective Transatlantic Security Cooperation is the Question, Is NATO the Answer? *Stanley R. Sloan*
- 6-2003 Frankrike og Irak-krigen: Bare i prinsippenes navn? *Frank Orban*
- 5-2003 Norwegian Priorities for the Extended G-8 Global Partnership Against the Spread of Weapons and Materials of Mass Destruction
Asle Tøje and Morten Bremer Mærli, NUPI
- 4-2003 Saddam's Power Base *Major John Andreas Olsen*
- 3-2003 Terroristbekjempelse og folkeretten *Terje Lund*
- 2-2003 Men and Machines in Modern Warfare *General Charles A. Horner (ret.)*
- 1-2003 The Real Weapon of Mass Destruction: Nuclear, biological and chemical warfare in the era of terrorism and "rogue" states
Morten Bremer Mærli

www.atlanterhavskomiteen.no

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

NORGE P.P. PORTO BETALT

**DEN NORSKE
ATLANTERHAVSKOMITE**
THE NORWEGIAN ATLANTIC COMMITTEE

Fridtjof Nansens plass 8

N-0160 Oslo

Tlf: 22 40 36 00

Fax: 22 40 36 10

post@dnak.org

www.dnak.org